

LUVAT JA KÄYTTÖOIKEUDET

1. Oppilaiden kuvat ja videot

Oppilaiden/opiskelijoiden valokuvien julkaiseminen verkkosivuilla vaatii lähtökohtaisesti asianomaisen henkilön suostumuksen. Alaikäisten opiskelijoiden tapauksessa huoltajalta on pyydettävä suostumus kuvan julkaisemiseen. Henkilöä tai henkilökohtaista oikeutta koskevissa asioissa suostumuksen voi antaa 15-vuotias itse tai hänen huoltajansa.

Suostumuksen antajan pitää tietää, mihin hän on suostumassa, ja suostumuksen pitää olla luonnollisesti vapaaehtoinen. Oppilaitoksen on syytä yksilöidä etukäteen tarkoin, mihin ja miksi lupa suostumukseen annetaan. Suostumus on peruttavissa milloin tahansa. Lienee järkevää pyytää suostumus aina jokaisen lukuvuoden alussa erikseen tai aina tarpeen vaatiessa. Suostumus ei automaattisesti ole voimassa opiskelijan siirtyessä uuteen oppilaitokseen kunnan sisälläkään, vaan uusi suostumus on annettava aina erikseen.

Videosityksen tallentamiseen tarvitaan tekijän ja esittäjän lupa. Mikäli kysymyksessä on alaikäinen, tarvitaan hänen huoltajansa suostumus.

2. Oppitunneilla tehdyt työt

Oppilaan tekemää teosta (esim. aine, piirustus ja esitelmäesitys) ei saa tallentaa koulun verkkoon ilman oppilaan lupaa. Oppilaan ollessa alaikäinen tarvitaan hänen huoltajansa suostumus.

Jokainen oppilas tekee koulu-uransa aikana useita äidinkielen aineita, musiikkiesityksiä, piirustuksia ja muita luovia töitä. Oppilaalle voi syntyä tekijänoikeus näihin töihin aivan yhtäläillä kuin vapaa-ajallakin tehtävään työhön. Tekijänoikeuden syntyminen edellytyksenä on aina ainoastaan teoskynnyksen ylittyminen. Opetuksen yhteydessä tehtävien töiden tekijänoikeus syntyy oppilaalle, eikä koskaan oppilaitokselle.

Lähtökohtana olisi siis pidettävä sitä, että opiskelijan teoskynnyksen ylittävän työn hyödyntäminen edellyttää erillistä lupaa tekijältä.

3. Internetistä ladatut kuvat ja muu materiaali

Internetistä löytyy nykyisin miljardeja teoksia, joiden käyttömahdollisuudet ovat varsin laajoja. Tekijä voi antaa suostumuksensa teoksen käyttöön vapaamuotoisesti tai käyttämällä ns. vapaita lisenssejä, joita ovat muun muassa Creative Commons ja GNU General Public License.

Seuraavassa on listattu joitakin erilaisia verkkopalveluita, joista löytyy opetuksessa varsin vapaasti hyödynnettävää aineistoa. Suuri osa seuraavista palveluista käyttää CC-lisenssiä, joten tämä materiaali on vapaasti esitettävissä ja kopioitavissa opetustarkoituksessa. Oikeus materiaalin muunteluun ja kaupalliseen käyttöön pitää kuitenkin muistaa aina tarkistaa lisenssin ehdoista!

Laajat digitaaliset kirjastot:

Internetistä löytyy useita digitaalisia ”kirjastoja”, joissa on paljon erityyppistä materiaalia vapaaseen käyttöön.

[Internet Archive](#)

Internet Archive on laaja digitaalinen kirjasto, josta löytyy niin videoita, musiikkia ja kuvia. Aineistoa voi käyttää annettujen lisenssien laajuudessa opetukseen.

[Wikimedia Commons](#)

Wikimedia Commons on Wikipediaan kytkeytyvä materiaalipankki, jossa on miljoonia kuva- ääni- ja videotiedostoja vapaaseen opetuskäyttöön!

Kuvapankit:

Kuvia voi esittää opetuksessa suoraan internet-sivuilta, mutta seuraavista palveluista löytyy runsaasti lisensoituja kuvia, joita voi hyödyntää laajemmin.

[Flickr](#)

Flickr-kuvapalvelussa on huima määrä CC-lisensoituja kuvia, joita voi hyödyntää opetuksessa.

[FreePhotoBank](#)

FreePhotoBank on ilmainen kuvapankki, jossa olevia valokuvia voi hyödyntää myös kaupallisesti.

[Fotopedia](#)

Fotopediassa on runsaasti CC-lisensoituja kuvia. Lisenssin voi tarkastaa helposti kuvakohtaisesti.

Musiikki:

Musiikin osalta on syytä muistaa, että julkaistun musiikin esittäminen on suoraan lain nojalla vapaata opetuksessa. Muuntelu ja kopioiminen on kuitenkin kiellettyä. Seuraavassa on palveluita, joissa käyttäjät ovat antaneet lisäoikeuksia käyttäjille CC-lisensseillä.

[Jamendo](#)

Jamendo on palvelu, jossa on CC-lisensoitua musiikkia.

[Freesound](#)

Freesound-sivustolla on paljon CC:llä lisensoituja musiikkipätkiä, joita voi hyödyntää esimerkiksi musiikintunneilla lisenssin sallimassa laajuudessa!

Ohjelmistoja:

[Valo-CD](#)

Valo-CD on suomalainen vapaita ohjelmia jakava internet-palvelu, jonne on kerätty vapaita ohjelmia sekä niiden suomenkielisiä käyttöohjeita.

Hakukoneet:

Näiden materiaalipankkien lisäksi on syytä muistaa, että lähes kaikki hakukoneet tarjoavat nykyisin mahdollisuuden hakea pelkästään CC-lisensoitua aineistoa.

[Creative Commonsin hakukone](#)

Tässä tarkoituksessa voi myös hyödyntää Creative Commonsin omaa hakukonetta, jonka avulla voi etsiä CC-materiaalia monesta lähteestä yhdellä klikkauksella.

Creative Commons -lisenssin tarkoitus on laajentaa käyttäjien oikeuksia, eli kaikessa opetuksessa voidaan käyttää Creative Commons -aineistoa, kunhan toimitaan lisenssin ehtojen mukaisesti!

CC-lisenssissä on neljä erilaista rajausehtoa, joista tekijä voi tehdä mieleisensä yhdistelmän. Yksi näistä ehdoista kuuluu ”ei kaupalliseen käyttöön”. CC-lisensoitua teosta saa siis hyödyntää vapaasti myös kaupallisesti, ellei tekijä ole sitä erikseen tällä ehdolla kieltänyt. Lisenssin rajaukset pitää muistaa aina tarkistaa.

Tekijänoikeuslaissa puhutaan ”ei-ansiotarkoituksessa” tapahtuvasta opetuksesta. Ei-ansiotarkoituksessa tapahtuvaa opetusta annetaan peruskouluissa, lukioissa, ammattikouluissa, ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa. Muiden oppilaitosten opetusta ei yleensä lueta tähän kategoriaan.

On kuitenkin muistettava, että tekijänoikeuslain ”ei-ansiotarkoitus” on eri asia kuin esimerkiksi CC-lisenssin ”ei-kaupallinen”. Kaupallisuuden kriteeri täyttyy vasta, kun jollain asialla tavoitellaan taloudellista etua. Voittoa tavoittelemattomassa opetuksessa (esim. yhdistysten järjestämät koulutukset, kansalaisopistot) ei ole CC-lisenssin mielessä kaupallista tarkoitusta, vaikka tekijänoikeuslain näkökulmasta tällainen opetus voidaankin katsoa ansiotarkoituksessa tapahtuvaksi.

4. Malli kuvauslupa –lomakkeesta

_____ :n koulu

Kunta

KUVAUSLUPA

- Tämä kysely koskee oppilaan valo/videokuvan tai kuvallisen tuotoksen (piirustus, maalaus, yms.) käyttöä
- koulumme [www-sivustolle](#)
 - koulun muussa julkaisussa (esim. historiikki)
 - koulua koskevilla opetusta esittelevissä lehti- tai tv- uutisissa
 - opetuskäyttöön tarkoitettulla verkkosivustolla (kuten www.polkka.info)

Lupa/kielto on voimassa, kunnes oppilas vaihtaa koulua tai huoltaja sen erikseen peruu.

Koulumme erilaisia tapahtumia uutisoidaan ja niistä tiedotetaan mahdollisuuksien mukaan kotisivullamme. Käytämme tilannekuvia ja pieniä videoita eri tapahtumista sekä mahdollisesti valokuvattuja oppilastöitä myös kuvagallerioissa. Luokkakuvia tai yksittäiskuvia oppilaan nimeen yhdistettävästi emme julkaise kuin erillisesti lupaa pyytämällä (katso alla kohta 3). Viimeiseen saakka vältämme oppilaiden henkilötietojen julkaisua netissä _____ :n kouluun yhdistettävästi.

Alla olevat neljä kysymystä koskevat edellä mainittuja julkaisu ympäristöjä ja käyttötarkoituksia. Huoltaja vastaa kysymyksiin 1-4 rastittamalla vaihtoehdon kunkin kysymyksen kohdalla.

Lupalappusen palautus viimeistään _____.

Oppilaan nimi:	Luokka:
1) Oppilaan kuvallisia tuotoksia voi käyttää edellä esitellyissä yhteyksissä ja mainituissa julkaisu-ympäristöissä. Tässäkään tapauksessa emme julkaise erikseen tekijän nimeä.	
Tuotoksia mainittuun tarkoitukseen.	saa käyttää ☐ ei saa käyttää ☐
2) Oppilaan tunnistettavan kuvan (ilman nimeä) esiintyminen erilaisissa opetuksellisissa tilanne/videokuvissa, oppilaan kannaltakin myönteisen uutisoinnin/tiedottamisen yhteydessä, sekä esimerkiksi leirikoulun tai merkittävän tapahtuman kuvagalleriassa nimeä mainitsematta	
on sallittua ☐	ei ole sallittua ☐
3) Erikoistilanteita: Jos lapsenne on esimerkiksi voittanut kilpailun tai tullut vaikkapa valituksi koulumme oppilaskunnan hallitukseen luokkansa edustajaksi; voiko tällaista tapahtumaa uutisoidessa alussa esitetyissä julkaisufoorumeissa käyttää sekä oppilaan tunnistettavaa kuvaa että nimeä samassa yhteydessä?	
voi käyttää ☐	ei saa käyttää ☐
4) Oppilaan nimi	
saa esiintyä www-sivulla ☐	ei saa olla www-sivulla ☐

Julkaistaessa alle 18-vuotiaan kuvia netissä täytyy pyytää lupa sekä oppilaalta että hänen huoltajaltaan, siksi haluamme allekirjoitukset koskien yllä olevia kysymyksiä.

_____.____.20__

Huoltajan allekirjoitus ja nimen selvennys

Oppilaan allekirjoitus ja nimen selvennys

LÄHTEET:

<http://www.operight.fi>

www.edu.fi/kenguru/

www.edu.fi

(http://www.edu.fi/materiaaleja_ja_tyotapoja/tvt_opetuksessa/sosiaalisen_median_kayttoehdot_opetuksessa)